

> Retouradres Turfmarkt 147 2511 DH Den Haag

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-
Generaal
Postbus 20017
2500EA Den Haag

**Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**
Directoraat-generaal
Openbaar bestuur en
democratische rechtstaat

Turfmarkt 147
2511 DH Den Haag
Nederland
www.rijksoverheid.nl
www.facebook.com/minbzk
www.twitter.com/minbzk
[www.linkedin.com/company/
ministerie-van-bzk](https://www.linkedin.com/company/ministerie-van-bzk)

Datum 27 december 2023
Betreft Werkprogramma DINGtiid 2024-2025

Kenmerk
2023-0000745712

Uw kenmerk

Geachte Voorzitter,

Hierbij bied ik u het werkprogramma 2024-2025 aan van DINGtiid, het orgaan voor de Friese taal.

De Wet gebruik Friese taal¹ bepaalt dat er een orgaan is voor de Friese taal. Dit orgaan heet DINGtiid. Het orgaan heeft als taak om de gelijke positie van de Friese en Nederlandse taal in de provincie Fryslân te bevorderen. DINGtiid brengt gevraagd en ongevraagd advies uit aan het Rijk en de provincie Fryslân. In navolging van artikel 22 van de Wet gebruik Friese taal stelt het orgaan tweejaarlijks een werkprogramma op.

Het werkprogramma bevat de hoofdlijnen van de voorgenomen activiteiten in de periode 2024-2025. DINGtiid heeft ervoor gekozen de adviezen in de komende periode te richten op de langetermijnambitie voor het Fries, het onderzoek naar de samenstelling en invulling van een landelijke commissie Fries, Fries in het hoger onderwijs, Fries in het MBO en Fries in het recht. DINGtiid voldoet verder aan zijn wettelijke taak in de advisering van de totstandkoming van de nieuwe BFTK 2024-2028 en de tussentijdsrapportage in 2026.

Hoogachtend,

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

Hugo de Jonge

¹ [Wet gebruik Friese taal - BWBR0034047 \(overheid.nl\)](#)

> Retouradres Turfmarkt 147 2511 DH Den Haag

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-
Generaal
Postbus 20017
2500EA Den Haag

**Ministearje fan Ynlânske
Saken en
Keninkryksrelaasjes**
Direktoraat-generaal
Iepenbier bestjoer en
demokratyske rjochtsteat

Turfmarkt 147
2511 DH Den Haag
Nederlân
www.rijksoverheid.nl
www.facebook.com/minbzk
www.twitter.com/minbzk
[www.linkedin.com/company/
ministerie-van-bzk](https://www.linkedin.com/company/ministerie-van-bzk)

Datum 27 december 2023
Oer Werkprogramma DINGtiid 2024-2025

Skaaimerik
2023-0000774669

Jo skaaimerik

Achte Foarsitter,

Hjirby bied ik jo it wurkprogramma 2024-2025 oan fan DINGtiid, it orgaan foar de Fryske taal.

De Wet gebrûk Fryske taal¹ bepaalt dat der in orgaan is foar de Fryske taal. Dat orgaan hjit DINGtiid. It orgaan hat as taak om de likense posysje fan de Fryske en de Nederlânske taal yn de provinsje Fryslân te befoarderjen. DINGtiid bringt frege en net-frege advys út oan it Ryk en de provinsje Fryslân. Yn neifolging fan kêst 22 fan de Wet gebrûk Fryske taal stelt it orgaan twajierliks in wurkprogramma op.

It wurkprogramma befettet de haadlinen fan de foarnommen aktiviteiten yn de perioade 2024-2025. DINGtiid hat derfoar keazen om de advizen yn de kommende perioade te rjochtsjen op de lange termyn ambysje foar it Frysk, it ûndersyk nei de gearstalling en ynfolling fan in lanlike kommisje Frysk, Frysk yn it heger ûnderwiis, Frysk yn it MBÚ en Frysk yn it rjocht. DINGtiid foldocht fierder oan syn wetlike taak yn it advisearjen fan it ta stân kommen fan de nije BFTK 2024-2028 en de tuskentiidske rapportaazje yn 2026.

Heechachtsjend,

De minister fan Ynlânske Saken en Keninkryksrelaasjes,

Hugo de Jonge

¹ [Wet gebruik Friese taal - BWBR0034047 \(overheid.nl\)](#)

Minister fan Ynlânske Saken en Keninkryksrelaasjes
o.f. Mr. drs. H.G.J. Bruins Slot
Postbus 20011
2500 EA DEN HAACH

Ljouwert, 31 augustus 2023

Achte minister Bruins Slot,

Hjirby bied ik jo út namme fan it bestjoer fan DINGtiid, it Orgaan foar de Fryske taal, it Wurkprogramma 2024/2025 oan. By it tastân kommen hjirfan binne amtners fan sawol it ministearje fan BZK as de provinsje Fryslân behelpsum west, dêr binne wy tankber foar. De Deputearre fan taal en ûnderwiis fan de provinsje Fryslân, frou Eke Folkerts, krijt it wurkprogramma tagelyk.

Mei freonlike groetnis,

Jan Koster
Foarsitter DINGtiid

Taheakke:
Wurkprogramma DINGtiid 2024/2025

POSTADRES

/ Westersingel 4
/ Keamer 0.11
/ 8913 CK Ljouwert

/ ynfo@dingtiid.frl
/ www.dingtiid.frl
/ @dingtiid

Ynliding Wurkprogramma DINGtiid 2024/2025

Wetlik ramt

De Wet gebrûk Fryske taal is op 1 jannewaris 2014 fan krêft wurden. Dy wet regelet it brûken fan it Frysk yn it bestjoerlik en rjochtsferkear. Haadstik 4 bepaalt dat der in orgaan foar de Fryske taal is, dat as taak hat om de likense posysje fan de Fryske en Nederlânske taal yn Fryslân te befoarderjen; dat orgaan hjit DINGtiid. Yn artikel 22 is fierder bepaald dat it orgaan twa jierliks in wurkprogramma foarleit oan de minister.

Taakopfetting

DINGtiid ferfollet syn wetlike taak troch te rapportearjen oer ferlet en winsken oangeande de Fryske taal en kultuer yn relaasje ta de Wet gebrûk Fryske taal (2014) en ek ta it Europeesk Hânfêst foar regionale talen of talen fan minderheden en it Ramtferdrach foar de beskerming fan nasjonale minderheden. Dêrby rapportearret DINGtiid oan oerheden, bestjoersorganen en gerjochtlike ynstânsjes, foar safier't dy yn de provinsje Fryslân fêstige binne of oars de provinsje Fryslân as wurkgebiet hawwe. Fierder advisearret DINGtiid oan de minister fan Ynlânske Saken en Keninkryksrelaasjes (BZK) en oan Deputearre Steaten fan de provinsje Fryslân oer it tastân kommen en de útfiering fan de Bestjoersôfspraak Fryske Taal en Kultuer (BFTK) en de útfieringskonvenanten, en biedt harren stipe by it opstellen fan regels en beliedsplannen, lykas bedoeld yn art. 5 en 6 fan de Wet gebrûk Fryske taal. Neist dy wetlike taken befoarderet DINGtiid ek de maatskiplike diskusje oer it Frysk.

Wurkwize

DINGtiid hat ferskillende wizen om de taken út te fieren en de ambysjes te realisearjen. Sa publisearret DINGtiid ûndersiken, advizen en rapportaazjes, en skriuwt brieven oan bewâldsliju en partijen út it fjild. Dêrneist fiert DINGtiid petearen mei partners en belanghawwenden op it mêd fan de Fryske taal.

Ut en troch wurde dy petearen yn in breder ferbân organisearre en wurde it rûnetafelpetearen, dy't sels it karakter fan minysympoasia krije kinne: de saneamde 'DINGpetearen'. By in DINGpetear bringt DINGtiid kennis en saakkundigen fan in bepaald ûnderwerp byinoar en biedt de dielnimmers eftergrûn en ynhâld om it ûnderwerp yngreven bedjipje te kinnen; sa besjoen binne DINGpetearen in foarm fan 'fjildkonsultaasje' of 'boargerkonsultaasje'. DINGtiid foarsjocht sa it Fryske fjild fan kennis en perspektyf, mar fuorret ek himsels mei praktykynformaasje en nije of feroarjende ynsjoggen. Yn 2022 is DINGtiid begûn mei in spesjale foarm fan it DINGpetear: de jierlikse 'DINGtiid-lêzing', begjin novimber. Dy publykslêzing tsjinnet om it bredere publyk oer in beskaat tema te ynformearjen en yn 'e kunde te bringen mei Frysk taalbelied.

Fan en ta giet DINGtiid op in meardaachske wurkreis om by in oar lytsetalegebiet te sjen hoe't beskate aspekten fan taalpraktyk dêr útwurkje en oer ús eigen wurk en ûnderfinings te fertellen.

Sûnt 2023 hat DINGtiid ek in panel fan tolve jonge minsken om him hinne sammele: de *asega's*.¹ Sy krije de gelegenheid om DINGtiid te fuorjen mei ynput foar advysdossiers.

¹ Sjoch foar de oanlieding en profilen: <https://dingtiid.frl/jongere-panel-fan-asegas-helpt-dingtiid-mei-frysk-taaladvys/>

Wurkprogramma

Yn 2024 set DINGtiid útein mei in nij twa jierliks wurkprogramma. De fêststelling fan it wurkprogramma betsjut dat DINGtiid frege wurdt om de trajekten út te fieren lykas foarsteld. Yn de rin fan 2025 sil in update fan de fuortgong levere wurde. Fierder kinne tusken troch altiten, yn goed oerlis, oanpassings oan it wurkprogramma plakfine.²

Wurkprogramma 2024/2025

Langetermynambysje mei it Frysk

Op 8 desimber 2022 is yn de Twadde Keamer in moasje³ oannaam dy't te krijen hat mei de fyzje op de takomst fan de Fryske taal. Dat rekket oan in kwestje dêr't DINGtiid al in folle langer skoft geregeldwei op weromkomt, yn syn advizen en ek yn de oerlizzen mei ús primêre advyspartners (Ryk en Provinsje) en mei de ComEx fan de Ried fan Europa: der is gjin 'stip op de hoarizon'. Woliswier binne der ambysjes dy't fierder rikke as in pear jier,⁴ mar in allesomfiemjende en breeddroegen langetermynambysje foar it Frysk is nea formulearre. Sa'n ambysje moat it perspektyf biede dêr't Fryske partners mei-inoar nei ta wurkje kinne en moat rjochting jaan oan alle foarmen fan dielbelied op it mêd fan it Frysk – lykas ûnderwiisbelied of mediabelied.⁵ DINGtiid wol him der yn de kommende BFTK-perioade (2024-2028) foar ynsette dat de dêropfolgjende BFTK ek sa'n dúdlike ambysje befettet, bygelyks mei it jier 2051 (sekuer 100 jier nei Kneppelfreed) as oriïntaasjepunt. It advystrajekt begjint al yn 2023 – yn de foarm fan in stúdzjereis nei Wales – en dêrnei sille we it as reade tried troch de kommende BFTK-perioade (2024-2028) rinne litte. Jierliks wolle we hjir in DINGpetear oer organisearje.⁶

Lanlike Kommisje Frysk

Op 8 desimber 2022 is yn de Twadde Keamer in moasje⁷ oannaam dy't wol dat DINGtiid in advys útbringt oer de ynstelling fan in Lanlike Kommisje Frysk. Dat advys sil neffens ferwachting al yn 2023 by de Minister yntsjinne wêze. It leit yn de reden om oan te nimmen dat DINGtiid ek nei 2023 by dy kommisje behelle bliuwe sil, yn de opstartfaze om taakstelling en agindearring op gong te helpen en dêrnei, sa is de ferwachting, as taharkjend lid fan dy kommisje. It liket ús winsklik en nuttich om yn it ramt fan dit dossier yn 2024 (en eventueel fannijs yn 2025) in DINGpetear yn De

² Sa binne yn 2023 guon ekstra advizen jûn, of folgje dy noch yn 2023, dy't fuortkaam binne út de rige moasjes fan desimber 2022; dat is oars fuort ek de reden dat dy advizen hjirûnder, yn it Wurkprogramma 2024/2025, net ferskine. In foarbyld is de advysbrief dy't DINGtiid noch yn 2023 skriuwe sil nei oanlieding fan Twadde Keamer-moasje nr. 36200-134, oangeande de Frysktalige sjoernalistyk.

³ Moasje nr. 36200-135.

⁴ *Taalplan Frysk 2030* is in goed foarbyld.

⁵ In ynternasjonale foarbyld fan sa'n langetermynambysje is *Cymraeg 2050*, de Welske strategy om yn 2050 ien miljoen Welsksprekkers hawwe te wollen. Sjoch: <https://www.gov.wales/sites/default/files/publications/2018-12/cymraeg-2050-welsh-language-strategy.pdf>.

⁶ It belang fan dit advystrajekt wurdt ûnderskreaun troch û.o. Twadde Keamerlid Harry Bevers en de foarsitter fan it Steatekomitee Frysk, Attje Meekma.

⁷ Moasje nr. 36200-132.

Haach te belizzen, bygelyks as in foarm fan fjildkonsultaasje dy't ynput foar dy kommisje opsmite kin.

Heger ûnderwiis

Yn 2022 en 2023 hat DINGtiid advisearre oer de sektor fan it akademysk ûnderwiis en ûndersyk.⁸ It resultaat – mei nei oanlieding fan de Twadde Keamer-moasje⁹ oer de wetlike ferankering fan de universitêre frisistyk – wie in advysbrief oan de ministers fan OCW en BZK;¹⁰ dy brief befette ek ynput foar de BFTK 2024-2028. Yn 2023 hat DINGtiid OCW geregeldwei advisearre oer it proses rjochting sokke wetlike ferankering; dat is ek it doel dat DINGtiid yn it fierdere trajekt sintraal hâlde wol. Boppedat ha wy de KNAW-kommisje Frisistyk foarsjoen fan ynput foar harren ferbetteringsfoarstellen en harren petearpartners oan de hân dien.¹¹ DINGtiid hat dêrmei, yn goed oerlis mei OCW, geandewei de rol op him naam om de ferskate partners dy't harren mei de matearje fan akademysk ûnderwiis en ûndersyk dwaande hâlde, yn kontakt mei-inoar te bringen en te hâlden, en te soargjen dat alle ûntjouwings diel en bepraat wurde. Dat proses sil noch oant yn 2024 trochrinne. In ôfslutend DINGpetear yn 2024, om alle partijen nochris byinoar te bringen en mooglike takomstige ûntjouwings te bepraten en dêrop te antisipearjen, leit yn de reden. Om't synergy mei, benammen, de learare-opliedings by dit dossier wichtich is, ha we it dossier boppedat omdoopt nei 'Heger ûnderwiis', yn stee fan it eardere 'Universitêre frisistyk'.

Frysk yn it mbû

Op 8 desimber 2022 is yn de Twadde Keamer in moasje¹² oannaam dy't wol dat DINGtiid ûndersyk docht nei de posysje fan it Frysk yn it mbû en dêroer advisearret. Yn oerlis mei OCW en BZK is besletten om dat advys yn twa dielen te spjalten: in ferkennen yn 2023, dy't dellein wurdt yn in advysbrief, en in djipteûndersyk yn 2024, dêr't in advysrapport út fuortkomt. Yn dit trajekt wurdt gearwurke mei de projektgroep 'Wy binne mbû',¹³ dy't al langer dwaande is mei it befoarderjen fan it plak fan it Frysk yn it mbû. Foarsjoen wurdt yn ien, mooglik twa DINGpetearen.

Frysk yn it rjocht

Op basis fan de Wet gebrûk Fryske taal (2014) hat DINGtiid yn 2022 en 2023 fannijs konstruktive petearen fierd mei bestjoerders fan de rjochtbank en it gerjochtshôf oer de winsk om it brûken fan it Frysk yn de rjochtseal leechdrompeliger te meitsjen en sa de kwaliteit fan de rjochtspraak helpe te ferbetterjen.¹⁴ DINGtiid sil yn 2024/2025 de petearen mei fertsjintwurdigers fan de juridyske sektor trochsette om mei-inoar fierder te ferkennen hokker stappen oft drompelferleegjend wurkje kinne soenen.

⁸ It gie om in ferdjipping op in earder advystrajekt oangeande de Kennisynfrastruktuer fan it Frysk (*Op 'e syk nei nije dynamyk*, 2020).

⁹ Moasje nr. 36200-96.

¹⁰ Sjoch foar de brief: <https://dingtiid.frl/advysbrief-oan-provinsje-en-ryk-oer-boarging-universitere-frisistyk>.

¹¹ De komisje is ynsteld yn desimber 2022. Sjoch foar de taakstelling en gearstalling fan dy komisje: <https://www.knaw.nl/publicaties/de-toekomst-van-de-frisistiek>.

¹² Moasje nr. 36200-130.

¹³ In gearwurking fan Fryske mbû-ynstellings en de Afûk.

¹⁴ Wy sille yn novimber 2023 dan ek de twadde 'DINGtiid-lêzing' yn it ramt stelle fan it plak fan it Frysk yn it rjochtslibben.

BFTK 2024-2028 Tuskenrapportaazje

Yn 2026 sille Ryk en Provinsje in tuskenevaluaasje fan de rinnende BFTK útfiere. DINGtiid sil ein 2025 al de earste stappen ûndernimme om syn wetlike rol yn dat proses goed yn te foljen.¹⁵ Dêrby sil gearwurke wurde mei Mercator, Europeesk kennissintrum foar meartaligens en taallearen.

Skema DINGpetearen en ôfrûnjen

It boppesteande Wurkprogramma 2024/2025 liedt ta it folgjende oersjoch, yn termen fan plende DINGpetearen (ynkl. DINGtiid-lêzings) en it ferwachte stuit fan ôfrûnjen, yn fearnsjierren:¹⁶

DINGpetearen	Q	ôfrûnjen
	<u>2024</u>	
Langetermynambysje Frysk	1	
Lanlike Kommisje Frysk	2	
Heger ûnderwiis	3	Heger ûnderwiis
(DINGtiid-lêzing)	4	
	<u>2025</u>	
Langetermynambysje Frysk	1	
(Lanlike Kommisje Frysk)	(2)	
Frysk yn it mbû	3	Frysk yn it mbû
BFTK / (DINGtiid-lêzing)	4	

¹⁵ Sjoch foar dy wetlike rol de Wet gebrûk Fryske taal (2014), haadstik 4, artikel 19.2.b.

¹⁶ It ôfrûnjen fan in dossier kin ferskillende foarmen oannimme: in advysrapport, in advysbrief, in ferslach fan in DINGpetear, in einpetear, ensafh, of in kombinaasje dêrfan. Foar guon DINGpetearen sil DINGtiid boppedat mei partners út it fjild gearwurkje en/of eksterne bystân foar de organisaasje sykje.

Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
T.a.v. Mr. drs. H.G.J. Bruins Slot
Postbus 20011
2500 EA DEN HAAG

Leeuwarden, 31 augustus 2023

Geachte minister Bruins Slot,

Hierbij bied ik u namens het bestuur van DINGtiid, het Orgaan voor de Friese taal, het Werkprogramma 2024/2025 aan. Bij de totstandkoming ervan zijn ambtenaren van zowel het ministerie van BZK als de provincie Fryslân behulpzaam geweest, waarvoor we erkentelijk zijn. De Gedeputeerde van taal en onderwijs van de provincie Fryslân, mw. Eke Folkerts, ontvangt het werkprogramma gelijktijdig.

Met vriendelijke groet,

Jan Koster
Voorzitter DINGtiid

Bijlage:
Werkprogramma DINGtiid 2024/2025

Inleiding Werkprogramma DINGtiid 2024/2025

Wettelijk kader

De Wet gebruik Friese taal is op 1 januari 2014 van kracht geworden. Deze wet regelt het gebruik van het Fries in het bestuurlijk en rechtsverkeer. Hoofdstuk 4 bepaalt dat er een orgaan voor de Friese taal is, dat als taak heeft om de gelijke positie van de Friese en Nederlandse taal in Fryslân te bevorderen; dat orgaan heet DINGtiid. In artikel 22 is verder bepaald dat het orgaan tweejaarlijks een werkprogramma voorlegt aan de minister.

Taakopvatting

DINGtiid vervult zijn wettelijke taak door te rapporteren over de behoeften en wensen ten aanzien van de Friese taal en cultuur in relatie tot de Wet gebruik Friese taal (2014) alsmede tot het Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden en het Kaderverdrag inzake de bescherming van nationale minderheden. Hierbij rapporteert DINGtiid aan overheden, bestuursorganen en rechterlijke instanties, voor zover die in de provincie Fryslân gevestigd zijn, dan wel de provincie Fryslân als werkgebied hebben. Verder adviseert DINGtiid aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en aan Gedeputeerde Staten van de Provincie Fryslân over de totstandkoming en de uitvoering van de Bestuursafpraak Friese taal en Cultuur (BFTK) en de uitvoeringsconvenanten, en biedt hun ondersteuning bij het opstellen van regels en beleidsplannen, zoals bedoeld in art. 5 en 6 van de Wet gebruik Friese taal. Naast deze wettelijke taken bevordert DINGtiid ook de maatschappelijke discussie over het Fries.

Werkwijze

DINGtiid heeft verschillende manieren om de taken uit te voeren en de ambities te realiseren. Zo publiceert DINGtiid onderzoeken, adviezen en rapportages, en schrijft brieven aan bewindslieden en partijen uit het veld. Ook treedt DINGtiid in overleg met partners en belanghebbenden op het gebied van de Friese taal.

Zo nu en dan worden zulke overleggen in een breder verband georganiseerd en worden het rondetafelgesprekken, die zelfs het karakter van minisymposia kunnen krijgen: de zogeheten 'DINGpetearen'. Bij een DINGpetear brengt DINGtiid kennis en experts van een bepaald onderwerp bijeen en biedt deelnemers achtergrond en inhoud om het onderwerp ten volste te kunnen doorgronden; zo beschouwd zijn DINGpetearen een vorm van 'veldconsulatie' of 'burgerconsulatie'. DINGtiid voorziet hiermee het Friese veld van kennis en perspectief, maar voedt ook zichzelf met praktijkinformatie en nieuwe of veranderende inzichten. In 2022 is DINGtiid begonnen met een speciale vorm van het DINGpetear: de jaarlijkse 'DINGtiid-lezing', begin november. Deze publiekslezing dient om het bredere publiek over een bepaald thema te informeren en voeling te geven met Fries taalbeleid.

Af en toe gaat DINGtiid op een meerdaagse werkreis om bij een ander kleinetalengebied te kijken hoe verschillende aspecten van taalpraktijk aldaar uitwerken en om over ons eigen werk en ervaringen te vertellen.

Sinds 2023 heeft DINGtiid ook een panel van twaalf jonge mensen om zich heen verzameld: de *asega's*.¹⁷ Zij krijgen de gelegenheid om DINGtiid te voeden met input voor adviesdossiers.

Werkprogramma

In 2024 begint DINGtiid met een nieuw tweejaarlijks werkprogramma. De vaststelling van het werkprogramma betekent dat DINGtiid wordt verzocht om de trajecten uit te voeren zoals voorgesteld. In de loop van 2025 wordt een update van de voortgang geleverd. Verder kunnen tijdens de looptijd, in goed overleg, aanpassingen aan het Werkprogramma plaatsvinden.¹⁸

Werkprogramma 2024/2025

Langetermijnambitie met het Fries

Op 8 december 2022 nam de Tweede Kamer een motie¹⁹ aan die te maken heeft met de visie op de toekomst van de Friese taal. Dat raakt aan een kwestie waar DINGtiid al veel langer regelmatig aan refereert in zijn adviezen en ook in de overleggen met onze primaire adviespartners (Rijk en Provincie) en met de ComEx van de Raad van Europa: er is geen 'stip op de horizon'. Weliswaar zijn er ambities die verder reiken dan een paar jaar,²⁰ maar een allesomvattende en breed gedragen langetermijnambitie voor het Fries is nooit geformuleerd. Zo'n ambitie dient het perspectief te bieden waar Friese partners met elkaar naar toe kunnen werken en moet richtinggevend zijn aan alle vormen van deelbeleid op het gebied van het Fries – zoals onderwijsbeleid of mediabeleid.²¹ DINGtiid wil zich er in de komende BFTK-periode (2024-2028) voor inzetten dat de daaropvolgende BFTK ook zo'n duidelijke ambitie bevat, bijvoorbeeld met het jaar 2051 (exact 100 jaar na 'Kneppelfreed') als oriëntatiepunt. Het adviestraject begint al in 2023 – in de vorm van een studiereis naar Wales – en vervolgens zullen we het als rode draad door de komende BFTK-periode (2024-2028) laten lopen. Jaarlijks willen we hier een DINGpetear over organiseren.²²

¹⁷ Zie voor de aanleiding en profielen: <https://dingtiid.fr/nl/jongerenpanel-van-asegas-helpt-dingtiid-met-fries-taaladvies/>

¹⁸ Zo zijn in 2023 enkele extra adviezen gegeven, of volgen die nog in 2023, die zijn voortgekomen uit de reeks moties van december 2022; dat is meteen ook de reden dat deze adviezen hieronder, in het Werkprogramma 2024/2025, niet verschijnen. Een voorbeeld is de adviesbrief die DINGtiid nog in 2023 zal schrijven naar aanleiding van Tweede Kamermotie nr. 36200-134, betreffende de Friestalige journalistiek.

¹⁹ Motie nr. 36200-135.

²⁰ *Taalplan Frysk 2030* is een goed voorbeeld.

²¹ Een internationaal voorbeeld van zo'n langetermijnambitie is *Cymraeg 2050*, de Welshse strategie om in 2050 een miljoen Welshsprekers te willen hebben. Zie: <https://www.gov.wales/sites/default/files/publications/2018-12/cymraeg-2050-welsh-language-strategy.pdf>.

²² Het belang van dit adviestraject wordt onderschreven door o.a. Tweede Kamerlid Harry Bevers en de voorzitter van het Statencomité Fries, Atkje Meekma.

Landelijke Commissie Fries

Op 8 december 2022 is in de Tweede Kamer een motie²³ aangenomen die wil dat DINGtiid een advies uitbrengt over de instelling van een Landelijke Commissie Fries. Dit advies zal naar verwachting al in 2023 bij de minister zijn ingediend. Het ligt voor de hand om aan te nemen dat DINGtiid ook na 2023 bij deze commissie betrokken zal blijven, in de opstartfase om taakstelling en agendering op gang te helpen en vervolgens, aldus de verwachting, als toehorend lid van de commissie. Het lijkt ons wenselijk en nuttig om in het kader van dit dossier in 2024 (en eventueel wederom in 2025) een DINGpetear in Den Haag te beleggen, bijvoorbeeld als een vorm van veldconsultatie om input voor deze commissie te genereren.

Hoger onderwijs

In 2022 en 2023 heeft DINGtiid geadviseerd over de sector van het academisch onderwijs en onderzoek.²⁴ Het resultaat – mede naar aanleiding van de Tweede Kamermotie²⁵ over de wettelijke verankering van de universitaire frisistiek – was een adviesbrief aan de ministers van OCW en BZK;²⁶ deze brief bevat ook input voor de BFTK 2024-2028. In 2023 heeft DINGtiid OCW regelmatig geadviseerd over het proces richting zo'n wettelijke verankering; dit is ook het doel dat DINGtiid in het verdere traject centraal wil houden. Bovendien hebben wij de KNAW-commissie Frisistiek voorzien van input voor hun verbetervoorstellen en hun gesprekspartners aangereikt.²⁷ DINGtiid heeft daarmee, in goed overleg met OCW, gaandeweg de rol op zich genomen om de verschillende partners die zich met de materie van academisch onderwijs en onderzoek bezighouden, met elkaar in contact te brengen en te houden, en te zorgen dat alle ontwikkelingen worden gedeeld en besproken. Dit proces loopt nog tot in 2024 door. Een afsluitend DINGpetear in 2024, om alle partijen nog eens bijeen te brengen en mogelijke toekomstige ontwikkelingen te bespreken en hierop te anticiperen, ligt voor de hand. Omdat synergie met, met name, de lerarenopleidingen bij dit dossier belangrijk is, dopen we het om naar 'Hoger onderwijs', in plaats van het voormalige 'Universitaire frisistiek'.

Fries in het mbo

Op 8 december 2022 is in de Tweede Kamer een motie²⁸ aangenomen die wil dat DINGtiid onderzoek doet naar de positie van het Fries in het mbo en hierover adviseert. In overleg met OCW en BZK is besloten om dit advies in twee delen op te delen: een verkenning in 2023, die wordt vastgelegd in een adviesbrief, en een verdiepingsonderzoek in 2024, waar een adviesrapport uit voortkomt. In dit traject wordt samengewerkt met de projectgroep 'Wy binne mbû',²⁹ die al langer bezig is met het bevorderen van de positie van het Fries in het mbo. De verwachting is dat er één, mogelijk twee DINGpetearen worden gehouden.

²³ Motie nr. 36200-132.

²⁴ Het ging om een verdieping op een eerder adviestraject betreffende de Kennisinfrastructuur van het Fries (*Op zoek naar nieuwe dynamiek*, 2020).

²⁵ Motie nr. 36200-96.

²⁶ Zie voor de brief: <https://dingtiid.frl/nl/adviesbrief-aan-provincie-en-rijk-over-borging-universitaire-frisistiek/>

²⁷ De commissie is ingesteld in december 2022. Zie voor de taakstelling en samenstelling van die commissie: <https://www.knaw.nl/publicaties/de-toekomst-van-de-frisistiek>.

²⁸ Motie nr. 36200-130.

²⁹ Een samenwerking van Friese mbo-instellingen en de Afûk.

Fries in het recht

Op basis van de Wet gebruik Friese taal (2014) heeft DINGtiid in 2022 en 2023 opnieuw constructieve gesprekken gevoerd met bestuurders van de rechtbank en het gerechtshof over de wens om het gebruik van het Fries in de rechtszaal laagdrempeliger te maken en zo de kwaliteit van de rechtspraak te helpen verbeteren.³⁰ DINGtiid zal in 2024/2025 de gesprekken met vertegenwoordigers van de juridische sector continueren om met elkaar verder te verkennen welke stappen drempelverlagend zouden kunnen werken.

BFTK 2024-2028 Tussenrapportage

In 2026 zullen Rijk en Provincie een tussenevaluatie van de lopende BFTK uitvoeren. DINGtiid zal eind 2025 de eerste stappen ondernemen om zijn wettelijke rol in dat proces goed in te vullen.³¹ Hierbij zal worden samengewerkt met Mercator, Europees kenniscentrum voor meertaligheid en taalleren.

Schema DINGpetearen en afronding

Het bovenstaande Werkprogramma 2024/2025 leidt tot het volgende overzicht, in termen van geplande DINGpetearen (incl. DINGtiid-lezingen) en het verwachte moment van afronding, in kwartalen:³²

DINGpetearen	Q	Afronding
	<u>2024</u>	
Langetermijnambitie Fries	1	
Landelijke Commissie Fries	2	
Hoger onderwijs	3	Hoger onderwijs
(DINGtiid-lezing)	4	
	<u>2025</u>	
Langetermijnambitie Fries	1	
(Landelijke Commissie Fries)	(2)	
Fries in het mbo	3	Fries in het mbo
BFTK / (DINGtiid-lezing)	4	

³⁰ Wij zullen in november 2023 dan ook de tweede DINGtiid-lezing in het kader stellen van de positie van het Fries in het rechtsverkeer.

³¹ Zie voor die wettelijke rol de Wet gebruik Friese taal (2014), hoofdstuk 4, artikel 19.2.b.

³² Het afronden van een dossier kan verschillende vormen aannemen: een adviesrapport, een adviesbrief, een verslag van een DINGpetear, een eindgesprek, etc., of een combinatie daarvan. Voor sommige DINGpetearen zal DINGtiid bovendien met partners uit het veld samenwerken en/of externe bijstand voor de organisatie zoeken.